

י י ר י ש ע

פעסטער צייטונג

ד'ועט כלאמט ערשיינט דריימאל וואכענטליך...

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדע מאנ ט'ע צענוס עיררען...

Nr. 148, פערצעהנטער יארהאנג, פעסט פרייטאג ה טבת ה'תרמ"ג. Pest, den 15 Dezember 1882.

אין בלוט-בלבול אין גאליציען.

לידער, שיינען זיך איבעראל, וועגן-דעם- סערישע מענטשן צו פירען, דאס איז אלער קראפט דאסן ארבייטען, איבערלעבן ווישע פאמיליען דורך אירענע און פאלשע "בלבול" אין און אנגליח צו שטרענגע אים נעכטטוויא איר נעטן דא נעאמט- וועגהייט האט אינע אראבטונג צו ערדעקען, מאן ברויבט בלאם אירענע איינע אונאייגענערשטען פאלל, וויא עטא דאס פערשיידענע איינעס מע- כעס און ווי און און דאס האנד צו בעקאממען אים זעאלדיך דא וואפען דער באווויליגסטען אונד באדערהאזעסטען פערליימונג נעטן דא ווען צו שטיצען- אונד גלייך האט מאן דא איינע פערשטען פראצעס, דעסטען פעהאגאנדלונגען ליידיג זיך מיט צו זעהן דאצו איינע דאס אנוויסענדיגע פאלק נעטן דא ווען אים אללגעמיינע צו פעהדעטען אונד און אייפרינגיג צו פערזעטען, ווי ענטשטען עס, דאס ווי דעס איסאננע דיעזע פראצעסעס נעכט מיט דער שפאננע דער ערביידער, ווארען מיט אים נעס נעוויסען געהילע פאן אונטע ענטשענעוועקען, עס איז רוביג דאס פארלייפ, בלאם איינע ווי- עס פאמיליע וועט דיעזעס פאללעס איר דער א- קלאגע-באנא ווישע, אלליין דער דעפשישע מע- הוואויפן ווילל יא בעקאנטליך איר דיעזען פאלל צו איינעס מארדע, אים דעליגאציען דיעזען שטע- ערלן; מאן וויב פערדער דאס ווישען געבייטע אונד דער "לשון" אין דיעזען פראצעס היינטיג- ערדען - וואס אימערדין נעכט בלאם אינער- קוויקליך, ווארען איר רעכט בעדענקליך ערשיינט, ריישע עטוואויע פערדאייטשעוונג דער פאמיליע דער ריישע ווידע דאדעס איר און דא שטייט דער ברייטליכען בעפאלמערונג אין גאליציען דען ווען נעגעאויבער זיך און זעהן אונטערע ווישע איי- וועקען, יא איר דא פירען דער אנט-פעסטען און אונטארן וויא אישטייען אונד און ווי ווירען איינע זאלכע פערדאייטשעוונג איסנעטען, איסאך היער אין אונטארן געווענע העסטען היינטיגע- שטיי- שטיי, אים דיעזעס רונדע וואלדען ווי דעוואג- דעס פראצעסעס און פולשטיי מיט איינעוואס- קייט פערפאלגען אונד אונטערען לעזערן איר אללע אייגענעווישען דעסוועבען, וויא זא מעלדער, דאש- נעטעלדעט ווערדען, אייפיהלרליך שטייהלען.

דער ציערט דיעזע באווויליגע פערליימונג פער- ברויטעט האסטען, איבערנעס ווארען אס 19-טען נאייגעבער, און וועלכעס טאנע אנטעבלדיך דער מארד פעראיבט ווארדען, נעכט פראנצויסקא אונד איר נעכט מאדענלל שטאבליוסקי אין ליינער וואהונג, ביא מיר אונד פאן מיר אונד אלאו דיעזער מארד נעכט פעראיבט ווארדען - וואוינט דא איסאננע דעס מאנעס רוטטער, אין פאלקסאסטענער איבעראיי- שטייטונג מיט דיעזער איסאננע לויטעט איר דא פערשטייהונג דער פרויא רוטטער אונד דער ביי- דען מאכטער דיעזער ווישען פאמיליע.

זיין ווערעטע זיך דער פיערעטע צו מאר- צעלל שטאבליוסקי אונד זאנט: וויא קאמט עס, דאס ביא אירעס ערשטען פעהדאקט איינע זאלך נענויע שילדערונג דער מארד-טחאט צו פרא- טאקאללע; נאכען ווערדען ווא היינט אללעס אב- לייגען אונד בעהייפטען, פאן דעס נאנצען מארדע דורכאויס נעכט צו וויסען? - שטאבליוסקי ער- ווערעטע: איר ווארדע פאן דען מיר בעלייטענ- דען שאנאראמען היינט געוואוינען, זא מסהאנ- דעלעטען אונד פיינעטען מיר זאלאנגע ביא איר אה- נען פערשטייבאכען, אלל דאס צו זאנען, וואס זא מיר אין דען מינד געלענט האסטען? - דער פיע- ווענט זאנטע ערשט: אבער איר זא קראנק אים שפיטאלע דארטערדעראונג, ווא זא דאך קיינע שאנדאיימען צו בעלייבטען האסטען, דא נאכען זא זא בענעפאללעס איינע נענויע שילדערונג דיעזער מארד-טחאט? - איר דיעזע פראגע אנטווארעטעט שטאבליוסקי: - אים שפיטאלע ווא איר זא נעכט ביא זינען, איר קאנן דאך אראו פיר דאס נעכט פערדאטוואטליך נעמאכט ווערדען, וואס איר אים שפיטאלע אין דער פיעכער- היינטע אללעס זאסטען נעבערעס האבען.

יעטעס נאדער זיך פיערענען ציטא הארען הערפאר, דערען נעט ביא דער היינזעריכטיג און דער וואוינע דעס מאנעס און זיט צו ער, דא א- דערען עטוואס קליינערע היינעטען עטוואס שפעטער אין דער וואוינע דעס הערדן פער צו ער גע- פונדען ווארדען, - מאנעס הייטער ציענעט איר איינע האקע אים דא ווען ניר זאנט דער פיע- הענט: דאס ברויט-ראסטען פערקען אן דער האקע הייטען וואהל פאן מענייע-בלוט הערדערען, אונד איר הארד-העטע זיך אן דערוועלבען צו מערדען? - מאנעס הייטער ערווערעטע: יא, זעהן דא קיינע בלוט-פליעקען אונד איר קיינע הארד- העסטען אייגענטען איר עס נעכט אינמאלדיך, דאס דיעזע האקע פאן בעלבער דער פליישהייט אונד בייס שלאכען איינעס זאלכעס ווארדען, ווארדען ביא מיר לאן דיעזע האקע אימער אימער איינעס שראנע דאשט דא קליידער צו דערוועלבען נעכט צוקאסטען קאננען? - יעטעס ציעט דער פיע- ווענט: מעסטער פאר, וואס ביא מאנעס הייטער ווערן מיט ענטשיידענדיג זאנט: דיעזע מעס- סער קיינע איר נעכט: זא נעראדען נעכט מיר - שטאבליוסקי, דעס בענעפאללעס דא מעסטער אונד זאנא נעכט איינעס בלוט-געטרינקטען פלעטען פאיינעייגט ווארדען, שיינע אונד וואללעט דא אן אירן געריכטעטען פראנען נעכט בעאנטווארען.

איינע ציינע נאמעס פראנצויסקא בעל זא- טע: איינער דא ערמאדערטע פראנצויסקא מיר ווארדען איר דארפ נאך פילע קלעטשעוונג הערמונעטראנען, יא מאן האט איינע צייטלאנג זאנא דא נאכריס אייגענטע עננע, דאס מין ווארן דיעוועלבע פעהדערט האבען, ווארן יעדאך קיין ווארען וויא? - דאס וויא? דא שטאבל- לינסקי מאכטע זעהן ווידערשפיעכענדיגע איסאננע, ווארדען זא פאן דעס פיערענעטען איינע פערזען- ערהעלטען, - מערדערען בייערן זאנטען אים: ווי ווארען אס 19-טען נאייגעבען אין דער וואהונג דעס מאנעס הייטער, ווי אימערדעלעטען אונד דארטען עס: וואר אללעס רוביג, אונד בעקערקען ווי איר נעכט, דאס ווי איר לויטעט דיעזען ווערען, - דעשטען דאס מאנעס הייטער צו איינעס מארדע פארייטשען וואללען, דא ווארדען ער דאך שרייט ווענען איינעס נערויג-שטיקעס, בייס געריכט

פערלאר מאנעס רוטטער דען פראצעס, אין פאללע דעסטען יענער כריסט דאס נערויג-שטיק בעהיעלע, ווישענער איבער דיעזען פיר אירן אייגענטען איסאננע דעס פראצעסעס, היינט נון מאנעס רוט- סער פאר ציענען זינעס עננע, - איר האפעט דאס זא זיך דיעזעס נערויג-שטיקעס נעכט ערשייען ווערדען, זא ווערדען דיעזען געוואונענען פראצעס נאך ביטטער בעוויינען, - נעכט זאנען היינזען ערביידענעט וויקליך דער פיערענע דעס נערויג- שטיקעס - אונד אללעס אים דארפע זאנען, ער זיך פאן דעס ווען בעהעקסט ווארדען, ווי ער- נער צייט ווארדען מאנעס רוטטער פאן דען ביינען געליכטעט אונד נעמאכט: נעמאכט וואללעט מעהר פאן דעס ווישען פראצעטען אונד העכ- סטענייסטער, ווא אירן דא בעפאלמערונג פאן נון אב נאנטע עטוואס וויסען? - דיעזע איסאננע מאכטע איר דען געריכט-האל אירן טיעלען איינער, דא מאן היינזען עטווא, דאס מאנעס הייטענאיים דארפע ווענען איינעס דוממען פאראר- טייערעס פעהדאקט ווארדען אונד דאס עס נעמאכט לייכט ערקלערליך ווען זינע עטוואווענען פיעדע אירן דורך פאלשע ערוויכטונגען צו געלעדע צו ריב- טען שטייבען.

יעטעס נאדער זיך פיערענען ציטא הארען הערפאר, דערען נעט ביא דער היינזעריכטיג און דער וואוינע דעס מאנעס און זיט צו ער, דא א- דערען עטוואס קליינערע היינעטען עטוואס שפעטער אין דער וואוינע דעס הערדן פער צו ער גע- פונדען ווארדען, - מאנעס הייטער ציענעט איר איינע האקע אים דא ווען ניר זאנט דער פיע- הענט: דאס ברויט-ראסטען פערקען אן דער האקע הייטען וואהל פאן מענייע-בלוט הערדערען, אונד איר הארד-העטע זיך אן דערוועלבען צו מערדען? - מאנעס הייטער ערווערעטע: יא, זעהן דא קיינע בלוט-פליעקען אונד איר קיינע הארד- העסטען אייגענטען איר עס נעכט אינמאלדיך, דאס דיעזע האקע פאן בעלבער דער פליישהייט אונד בייס שלאכען איינעס זאלכעס ווארדען, ווארדען ביא מיר לאן דיעזע האקע אימער אימער איינעס שראנע דאשט דא קליידער צו דערוועלבען נעכט צוקאסטען קאננען? - יעטעס ציעט דער פיע- ווענט: מעסטער פאר, וואס ביא מאנעס הייטער ווערן מיט ענטשיידענדיג זאנט: דיעזע מעס- סער קיינע איר נעכט: זא נעראדען נעכט מיר - שטאבליוסקי, דעס בענעפאללעס דא מעסטער אונד זאנא נעכט איינעס בלוט-געטרינקטען פלעטען פאיינעייגט ווארדען, שיינע אונד וואללעט דא אן אירן געריכטעטען פראנען נעכט בעאנטווארען.

איינע ציינע נאמעס פראנצויסקא בעל זא- טע: איינער דא ערמאדערטע פראנצויסקא מיר ווארדען איר דארפ נאך פילע קלעטשעוונג הערמונעטראנען, יא מאן האט איינע צייטלאנג זאנא דא נאכריס אייגענטע עננע, דאס מין ווארן דיעוועלבע פעהדערט האבען, ווארן יעדאך קיין ווארען וויא? - דאס וויא? דא שטאבל- לינסקי מאכטע זעהן ווידערשפיעכענדיגע איסאננע, ווארדען זא פאן דעס פיערענעטען איינע פערזען- ערהעלטען, - מערדערען בייערן זאנטען אים: ווי ווארען אס 19-טען נאייגעבען אין דער וואהונג דעס מאנעס הייטער, ווי אימערדעלעטען אונד דארטען עס: וואר אללעס רוביג, אונד בעקערקען ווי איר נעכט, דאס ווי איר לויטעט דיעזען ווערען, - דעשטען דאס מאנעס הייטער צו איינעס מארדע פארייטשען וואללען, דא ווארדען ער דאך שרייט ווענען איינעס נערויג-שטיקעס, בייס געריכט

שמהם תצא תורה: מאן מוס דיא ארמען קינדער אויפס קרעפטיגסטע אינטערשטימען, דא נאכמעט-ליך אין אויבערערע גענויארט לידער נור דיעזע צור פארטערטאג אונד פערברייטונג דער 'תורה' ביימראטן: דאז הונדה-ליכטליך בעדייטען דאז איינעלענען מצות, דא עס הייסט, 'נר מציה' אל-ליין יענע קינדער, וועלכע דיעזע אנשמאלט בעז-בען, פערברייטען אין נאָמעס העללעס ליכט, נעמליך דאס 'אור תורה'.

נ א כ ט ר א נ

דיא ווענער צייטונגען ערצעהלען דאס גאליצישע בלוט-בלבול אויף פארטערע ווייזע: אין לומצא אין גאליציען האט איינע געוויסע פראנ-ציסקא מ'נ'ך (ניכט מאויש) לענגערע צייט ביא דעס פארטיגען יודישען נרוג-בעזומצער, מאָנע ריטשער געדיינט, איהר בודער אינד אויך דאז אנדערען כריסטען דעס אָרטעס מאכטען איהר דא-רובער בוטשערע פאררויפן, דאס זאז נור אין יודישען הייזערן זיך גערנע אייפיהאלטען אונד זעלבסט דער נעסליכע וואָללעס איהר ביא דער בייכטע העפער קיינע 'אבאָלוציאן' (ווערנע-פער-היינ) ערשטוילען. - פראנציסקא וואר וואָהר אויס דעס היינטע דעס מאָנע ריטשער אויס-געטרעטען אכער טראַכטען בענוכטע זאז א-פערס דעססען הייז, איהרען פערווארטען זאמען זאז: זיא ליבער דען 51-ערהייגען מאָנע ריטשער זאז וואר איהרען פאטער.

27 נאָוועמבער 1881 נינג פראנציסקא צו איהרער אנפערווארטען שטאכלינסקי אונד זאמען: זאז געהט אכער צו מאָנע ריטשער, דאז ער איהר פטואס צו געבען פערשראכען, אלס דער מאנ דיעזע שטאכלינסקי, זאמענס באדעלעל, היינט האָרטע נאחם ער זאפארט וועגען הוט אינד ענט-פערניטע זיך, איינע שטינדע ארויף מאכטע זיך אויך פראנציסקא אויף דען וועג צו מאָנע ריטשער - אונד זיטענס וואר זאז פערשווארען.

מאן שפראך גלייך אויס דאָרפן, דאס פראנ-ציסקא פאן מאָנע ריטשער ערמאָדעט ווארדען, אס 6טען מערין 1882 פאנד מאן אויך ליבע דער פראנציסקא שטענליך ערשטיגסטען אונד ערשטע-מעלט, איהר קאפפ-האאר זאמעס דער קאפפ-הייט געהלטע גענייען: אויך כראכטע עס דאז אינטער-זוכונגס-קאָמפּסיאָן הערען, דאס פראנציסקא שוואנגער וואר אונד דאס מאן אונד אויס דעס ליבע דער טוטטער הערויסגעשניטען אונד ענט-פערטע האט.

יעצטע טיכטע ערסט דעכט דער פערדראכטן געגען מאָנע ריטשער אויף, עס היינט אלגעמיין דאס פראנציסקא פאן מאָנע שוואנגער געווארדען אונד דאס פראנציסקא ועלבער איינסט דער טאך-טער דעס מאָנע ריטשער געזאנט: אויך בן פאן היינעס פאטער שוואנגער. - דאמאלס וואר דאז טאכטער דעס מאָנע ריטשער מיט איינעס וועגען

מאנגע פערלאַכט, אונד מאָנע ריטשער פירכטעטע פאָר דער שאנדע אינד דעס שקאנדאלע, דאז דאז הערויסגעשניטען קאָנצען וועסחאלב ער דאז פראנ-ציסקא בעזייטען מאכטען.

בייא אלל דעס האט מאן דיעזען מאָרד-פערדראכט מיט איינעס 'עליגיאָנען מאָרדע' אין פערבינדונג בעכראכט - אונד אכדערס דאס האאר אבעשטיגטען אויך דאס קינד אויס דעס ליבע דער מיטטער הערויסגעשניטען ווארען, ווענדעטע זיך דאס געריכט אן דאז ראכטער מיט דען פראנצ: אָב עס ביא דען יודען געברייכליך איזט, דען פער-שטאָרבענען פאָרען דאס האאר פערבינדען אויך אָב מאן אינדער שוואנגערען פאָר גלייך נאך איהרעס טאָדע דאס קינד אויס דעס ליבע נעמט?

דיא ראכטער וואסמען ניכט אויס וואס עס זיך האנדעלט אונד נאכען איהר שטאכטען דאהין אב, דאס מאן ביא דען יודען דען פאָרען, דאז וועהרענד איהרעס לעבענס איינעס האאר פערבינדען, דאס-זעלבע וואָהר נאך דעס טאָדע אבשטייעטע, אונד דאס מאן ביים טאָדע איינער שוואנגערען פאָר דאס קינד הערויסגינגט, אונד צוואר נור דאהער, אויס צו פערמיידען, דאס אויך לעבערעס קינד מיט דער טאָדע מיטטער בענדראכטן ווערען!

יעצט ערשען דער פערדראכט ביים געריכט-טע ערסט רעכט בעדייטעט, אונד נאכרעס מאן אויך דען מארצעלל שטאכלינסקי איינגעפאנגען, דאז זאמען דיעזער אויס: 'זאז אויך זעלבער בן אין מיטשדיגען, אויך בן פאן מאָנע ריטשער אויס 50 גולדען געדיינטען איהרען, אויס אָב ער ערמאָרד-דונג דער פראנציסקא צו פערהעלפען, אויך אונד מאָנע ריטשער זאכטע וועגעס ווייכע נישל אונד וועגע טאכטער בילה האבען דאז פראנציסקא אין דער נאכט פאָס 28טען אויף דען 28טען נאָוועמ-בער 1881 ערמאָרדעט, פאָר דער ערמאָרדונג פראנ-ציסקא'ס זאמען מיר מאָנע ריטשער: ווייזע-טען דאז פראנציסקא ערמאָרדען, דאז זאמען איינע נראכט שאנדע אכער מיין הייז קאממען קאנגעטע פראנציסקא ווארדען אין דען קעללער געפיהרט וואָ זיא ערשלאגען ווארדען, נאך דען לעטצען שטיי-גען ליפף אויך דאפאן - אונד זאס נאכערען דאז, דאס מיט דיעזער ליבע געמאכט ווייט אויך דאס מאָנע ריטשער האט מיר אויך עהרליך דאז 50 גולדען בעזעהלט.

ביים געריכטע אכער האבען זעמטליכע אנ-געקלאגטע געלייגעט, מאָנע ריטשער נאחם וועגע קאפפגעזעקענע הערענטער, צייטע זיין געוועס האאר דען ריכטערן אונד זאמען: 'זאז קאנן מאן מיר אלטען מאנן איינעס זאלכען ליבעכע-פער-העלסטעסען נאך בעזיידיגען' - ווארדען אכער דאז ריכטער זיך אנווארטען נאכען: 'אלטער שיטעט פאָר מהאָהייט ניכט'!

שטאכלינסקי וועדער האטעט וועגע ערסטע איינזאנע וועדערזען, אינדעס ער זאמען: אויך ווייט פאן דיעזער מאָרד-געשיכטע קיין פארט, אונד

יענע מינע אויסזאגען האבען מיר דיא שאנדארטען דורך דראָוונגען ערשעמט.

עס ווארדען נאך 44 צייגען פערדראכט, אכער אללע דיעזע קאָנצען ניכטס בעלאסטענעס אויס-זאגען, מאן זעהט נון דער שלום-פערדאנדונג מיט גראַכטער שאפאנגען ענטגעגען.

וועגען דער וויכטיגקייט דער זאכע האבען ווייזען אויך דען געריכט געבראכט, וואר ער אין דען ווענער בלעטטערן פערלאַכטענעס ווארדען, עס ענטהאלט אינדעס אויך דיעזער, וואר יעדער פאן זעלבסט איינזעהען וואר, עבענזאפיל וינגלאַזיקיי-טען וואר דער ערסטע געריכט, דער דעס פערטער ללאַך צעיינג, דער פאלל גלייכע בעזען נור, פער-מאנע זינדער פערווארונג דעס פראַכטעס פאן טיפּאָ עטלאר.

פרענומערציאָנס-איינלאַדונג

ווייזען ערוועקן אונזענע געטרעטען פרענומערציאָנס, דיעזען פיענומערציאָנס-טערען אס 15 דעצעמבער צו ערעט געשט (זאס נאָרן דייטליך אויף איהרע 'ארדעס-שליפע' אנגעזיינט אס), איהרע פרענומערציאָנס צו ערעט דען 17טען דאס דאס פיענומערציאָנס דער בעלטע טער קיינע שאַרונג ערלידער.

נעשעפּטסבעריכט

פּעסטער פּריווע

נעשעפּט פּריווע געשעפּט פאן ווייזען וואר געפּטערן וועגען צו מאַרשעט געבראכט, דער פּערסוף וואר נישט, 9000 מערצו ווארדען פּריוועט.

ווייזען	80.5	300	מערצו	9.97%
נינג	200	800	מערצו	80%
קילא	100	1600	מערצו	9.97%
100	מעטער-ענטענער	79	קילאנאכט	100
80	מעטער-באָרען	500	מעטער	80%
9.92%	נינג	100	מעטער-נינג	300
78	קילא	9.47%	נינג	100
נאָרד-אונגאַרישע	200	מעטער-נינג	75	קילא
וואלאַכישער	400	מעטער-נינג	77	קילא
900	מעטער-נינג	75	מעטער-נינג	8.30
נינג	200	75.4	מעטער-נינג	8.10

נערישע (נינג) 6.30 - 8.10 נולד.
קילא 6.10 - 6.15 נולד.
האפער 6.30 - 6.35 נולד.

ווייזענער פּריווע

ווייזענער פּריווע פּעסטער פּריווע אס 11-טען טרייע אויף דעס ווענער פּעסטער פּריווע אס 11-טען דאס פּעסטער פּריווע, דאס פּעסטער פּריווע 1705 אונגאַרישע 761 פּאָלינישע אונד 632 דייטשע, דאז פּריווע שטעללען זיך פּער 100 קילא: אונגאַרישע מאַס-אָכטען 61 - 63 נולד, פּאָלינישע 52.50 - 58.50 נולד, דייטשע 52 - 62 נולדען.

פּעסטער פּריווע פּעסטער פּריווע פּעסטער פּריווע

פּריווע אונד מעהל-פּריווע-טאַבעללע.

פּריווע		פּריווע		פּריווע	
קילא	מעטער	קילא	מעטער	קילא	מעטער
24	100	24	100	24	100
127	5.64	127	5.64	127	5.64
63	9.48	63	9.48	63	9.48
27	38.40	27	38.40	27	38.40
37	27.60	37	27.60	37	27.60
117	8.40	117	8.40	117	8.40
108	9.10	108	9.10	108	9.10
124	8.10	124	8.10	124	8.10
פּעסטער-באָרען (נינג)					
114	70	114	70	114	70
85	47	85	47	85	47
84	60	84	60	84	60
98	25	98	25	98	25
96	25	96	25	96	25
98	25	98	25	98	25
97	25	97	25	97	25
98	25	98	25	98	25
134	38	134	38	134	38
97	50	97	50	97	50
101	38	101	38	101	38
102	38	102	38	102	38
101	38	101	38	101	38
102	38	102	38	102	38
98	50	98	50	98	50
90	30	90	30	90	30
160	40	160	40	160	40

